

Aktywność ekonomiczna regionów peryferyjnych

WPROWADZENIE

W gospodarce rynkowej występuje wyraźne terytorialne zróżnicowanie poziomu aktywności gospodarczej i społecznej. Trwały charakter zróżnicowań międzyregionalnych prowadzi do wyodrębnienia w strukturze przestrzennej regionów centralnych i regionów peryferyjnych. Utrzymujące się różnice w potencjale ekonomicznym poszczególnych regionów stanowią jeden z podstawowych problemów współczesnej gospodarki. Sytuacja ta nie sprzyja procesowi rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, a wręcz staje się jedną z jego głównych barier, co znajduje swoje potwierdzenie w najnowszych raportach opracowywanych dla państw członkowskich [*Fourth Report...*, 2007; *Territory matters...*, 2006]. Regiony peryferyjne cechuje niski potencjał ekonomiczny w porównaniu z wyżej rozwiniętymi gospodarczo obszarami kraju. Celem artykułu jest podjęcie dyskusji na temat przyczyn tej sytuacji, zmian zachodzących w okresie transformacji gospodarki polskiej między aktywnością ekonomiczną regionów peryferyjnych a regionów centralnych oraz możliwości niwelowania różnic między obszarami centrum i peryferii.

POJĘCIE PERYFERYJNOŚCI

Pojęcie peryferyjności obszaru (regionu)¹ łączy się z pojęciem dystansu, odmienności, zależności. W tradycyjnym ujęciu peryferyjności uwypukla się czynniki o charakterze przestrzennym – niekorzystne położenie geograficzne, odległość od regionów centralnych. Region peryferyjny traktowany jest w tym ujęciu jako obszar charakteryzujący się zespołem niekorzystnych cech w po-

¹ W artykule przyjmuje się pojęcie regionu w sensie administracyjnym ze względu na dostępność danych statystycznych w takim układzie, mając jednakże świadomość, że w naukach ekonomicznych najważniejsze znaczenie ma pojęcie regionu w sensie ekonomicznym [por. Sagan, 2007, s. 91–94; Strzelecki, 2008, s. 79; Tomaszewski, 2007, s. 11–17].

równaniu z regionami centralnymi. Cechy te ze względu na siłę oddziaływania można podzielić na [Olechnicka, 2004, s. 58]:

1. cechy sprawcze – bezpośrednio dotyczące peryferyjności: duże koszty transportu będące rezultatem oddalenia od głównych skupisk ludności i głównych obszarów aktywności ekonomicznej oraz niskiej jakości infrastruktury technicznej, brak korzyści związanych z funkcjonowaniem aglomeracji m.in. zewnętrznych korzyści skali;
2. cechy zależne – wynikające bezpośrednio z cech sprawczych: wysokie koszty zaopatrzenia w usługi, niewielki wpływ na decyzje władz rządowych, słabo rozwinięty sektor B+R, niski poziom innowacyjności i przedsiębiorczości;
3. cechy towarzyszące – pośrednio wiążące się z cechami sprawczymi: mała gęstość zaludnienia, zależność gospodarki regionu od sektora pierwotnego, słabo rozwinięta lokalna infrastruktura instytucjonalna i słabe powiązania z otoczeniem zewnętrznym.

Regiony peryferyjne cechuje z reguły mało zróżnicowana struktura produkcyjna, z dużym udziałem produkcji tradycyjnej, pracochłonnej, narażonej na konkurencję z krajów o niższych kosztach produkcji. Obszary peryferyjne charakteryzują się niedostatecznym rozwojem sektora B+R oraz niskim poziomem innowacji. Rozwój innowacji odbywa się poprzez ich adaptowanie z regionów centrum. Tworzy się w ten sposób relacja zależności między obszarami centrum a peryferiami o jednokierunkowym charakterze. Trwałość dystansu rozwojowego jest problemem głównie z punktu widzenia obszarów aktywizowanych (mniej rozwiniętych), ale może też obniżać dynamikę całej gospodarki [Meredyk, 2007, s. 9–10]. Praktyczne odzwierciedlenie spójności terytorialnej znalazło odzwierciedlenie w opracowanym w UE tzw. wskaźniku dostępności (index of accessibility), wskazującym czas potrzebny dla każdego z regionów na dotarcie do innych regionów ważnych pod względem gospodarczym. Należy podkreślić, iż wskaźnik ten odzwierciedla tradycyjne ujęcie peryferyjności, gdyż nie uwzględnia skutków, jakie niesie rozwój społeczeństwa informacyjnego. Na bazie tego wskaźnika dokonano podziału regionów Unii Europejskiej na trzy grupy [Głąbicka, Brewiński, 2003, s. 155]:

1. regiony centralne – w odniesieniu do których wskaźnik PKB wynosi powyżej 150% średniej UE – położone są w trójkącie między North Yorkshire w Wielkiej Brytanii, Franche-Comte we Francji i Hamburgiem w Niemczech;
2. regiony peryferyjne – dla których wskaźnik PKB wynosi poniżej 40% średniej UE – znajdują się w północnej Finlandii i Szwecji, w regionach południowych Portugalii i Hiszpanii, na wyspach Morza Śródziemnego, na południowym krańcu Włoch i Grecji oraz we wschodniej części obszaru nowych państw członkowskich;
3. regiony pozostałe – wskaźnik pomiędzy 40% a 150%.

Ponieważ globalne otoczenie ekonomiczne podlega obecnie radykalnym zmianom, które wpływają na przestrzenny układ działalności gospodarczej, współczesne koncepcje dotyczące peryferyjności coraz częściej uwypuklają nieprzestrzenny aspekt peryferyjności regionów. Ważne znaczenie dla współczesnego definiowania peryferyjności mają:

1. udoskonalenia w transporcie i infrastrukturze komunikacyjnej wywołane zmianami technologicznymi
2. zmiany strukturalne gospodarki światowej – wzrost znaczenia sektora usług, spadek znaczenia sektora wytwórczego
3. rozpowszechnienie technologii społeczeństwa informacyjnego.

Zachodzące w gospodarce zmiany sprawiają, że potencjał ekonomiczny obszarów, w tym regionów peryferyjnych, w coraz mniejszym stopniu zależy od czynników przestrzennych, a w coraz większym wymiarze od takich czynników jak: kwalifikacje kapitału ludzkiego, rozwój społeczeństwa obywatelskiego, ilość instytucji funkcjonujących w regionie, poziom rozwoju infrastruktury informacyjnej, powiązanie regionu z otoczeniem globalnym.

AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA REGIONÓW PERYFERYJNYCH W POLSCE

Za regiony peryferyjne w Polsce uznaje się obszar obejmujący pięć województw Polski Wschodniej: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie oraz warmińsko-mazurskie (regiony te odpowiadają regionom NTS 2 w nomenklaturze UE). Jest to pięć regionów zaliczanych do najbiedniejszych we Wspólnocie, bowiem produkt krajowy brutto na mieszkańca, mierzony parytetem siły nabywczej, w żadnym z nich nie przekracza obecnie 40% średniej Unii Europejskiej. Województwa te stanowią zwarty przestrzennie obszar stanowiący 32% powierzchni Polski, na którym mieszka niecałe 22% mieszkańców kraju, którzy tworzą około 16% produktu krajowego brutto. Podstawowym problemem tego makroregionu jest bardzo niski poziom spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej [*Strategia rozwoju... 2008*].

Historyczne czynniki różnicowania polskich regionów są bardzo złożone, a część z nich ma wyjątkowo trwałe charakter. Dysproporcje pogłębione zostały przez okres zaborów. W czasie II Rzeczypospolitej, mimo że zrealizowano szereg działań modernizacyjnych, to nie zniwelowano opóźnień w rozwoju Polski Wschodniej. Także okres PRL nie spowodował zaniku podziału na tzw. Polskę A i Polskę B. Pomimo głoszenia ideologicznej zasady wyrównywania poziomu rozwoju poszczególnych regionów, w rzeczywistości ponad 40% inwestycji lokalizowano w makroregionie południowym. W wyniku procesów transformacji gospodarki polskiej po 1989 r. różnicowanie regionalne w Polsce nie zmniejszyło się. Województwa Polski Wschodniej rozwijały się relatywnie wolniej niż

reszta kraju. Cechuje je zapóźnienie gospodarcze, niekorzystna struktura gospodarki, niedostatki w sferze infrastruktury i niższe niż przeciętnie w kraju wskaźniki makroekonomiczne.

W niniejszym referacie podjęto próbę scharakteryzowania aktywności ekonomicznej regionów peryferyjnych w Polsce na tle kraju w okresie transformacji gospodarki na podstawie zestawu następujących wskaźników:

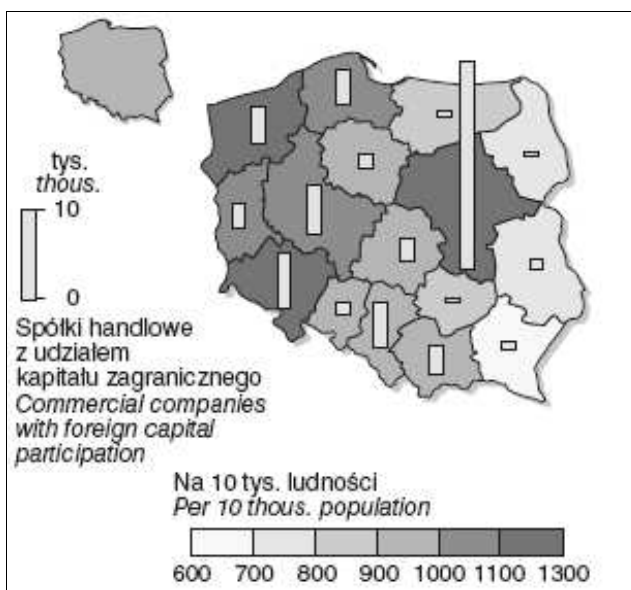
- PKB na 1 mieszkańca,
- liczba podmiotów gospodarczych na 1 mieszkańca,
- struktura sektorowa gospodarki regionów,
- nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca.

Produkt krajowy brutto na mieszkańca (PKB *p.c.*) jest powszechnie stosowanym miernikiem rozwoju społeczno-gospodarczego. Z punktu widzenia celów referatu istotne są kwestie zróżnicowań wewnątrzregionalnych PKB *p.c.* Ocena tych zróżnicowań dokonana przy pomocy jednej z częściej stosowanych miar rozproszenia danej zbiorowości, jaką jest współczynnik zmienności dla okresu 1995–2006 wskazuje, że zróżnicowania międzywojewódzkie w Polsce rosną – od 15,5% w 1995 roku do 24% w roku 2006 [Dziemianowicz i in., 2009, s. 22].

W okresie 1995–2006 niezmiennie najwyższy poziom PKB *p.c.* w stosunku do średniej dla poszerzonej UE (uwzględniając siłę nabywczą złotego) osiągało województwo mazowieckie – zwiększył się on z 54% w 1995 r. do prawie 77% w roku 2006. Obszar o najniższym poziomie PKB na mieszkańca tworzyło pięć województw: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, warmińsko-mazurskie oraz świętokrzyskie, gdzie poziom PKB na mieszkańca kształtował się poniżej 40% średniej dla UE-27. Zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego mierzone poziomem PKB na mieszkańca oscyluje w Polsce wokół relacji 1:2,18. Podobnie było w krajach UE, gdzie rozpiętość zróżnicowań międzyregionalnych na poziomie jednostek NTS-2 wynosiła przeciętnie 1:2, chociaż w niektórych najbogatszych krajach, takich jak Wielka Brytania, Belgia, Francja, czy Niemcy, skala zróżnicowania pomiędzy najbiedniejszym a najbogatszym regionem dochodziła do poziomu 3–4-krotności. W ciągu ostatnich kilku lat nastąpił wzrost skali zróżnicowań w wielkości PKB na mieszkańca zarówno na poziomie regionów, jak i podregionów. Od 1995 r. średni wskaźnik zróżnicowań w Polsce wzrósł o około 8,5 pkt proc. do 24% w przypadku województw i 50% w przypadku NTS-3. Zróżnicowania narastały zwłaszcza w drugiej połowie lat 90., po roku 2000 r. poziom zróżnicowań ustabilizował się, co było związane ze zmniejszającą się dynamiką wzrostu gospodarczego w Polsce. Mimo wzrostu zróżnicowań przestrzennych ich poziom – zwłaszcza w przypadku regionów (NTS-2) – nie jest większy niż w innych krajach, szczególnie UE – 15. W ostatnich 10–15 latach we wszystkich tych krajach obserwowano wzrost zróżnicowań regionalnych. Jak pokazał czwarty Raport Kohezyjny Komisji Europejskiej, w krajach doświadczających w ostatnim okresie dynamicznego rozwoju, tj. Irlandii, Fin-

landii oraz w nowo przyjętych krajach nadbałtyckich, zanotowano gwałtowny wzrost dysproporcji regionalnych, czyli następowało zwiększenie konwergencji zewnętrznej przy zmniejszającej się konwergencji wewnętrznej [Bąk i in., 2007, s. 24].

Poziom aktywności ekonomicznej regionów mierzony może być liczbą podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym obszarze. Nowo powstające przedsiębiorstwa kreują miejsca pracy, absorbują lokalne zasoby materialne i ludzkie, zwiększają poziom dochodu wytwarzanego w regionie. Najwięcej podmiotów gospodarczych (osoby prawne i jednostki niemające osobowości prawnej) w stosunku do liczby mieszkańców zarejestrowanych jest w województwach o wysokim poziomie PKB. Regiony zajmujące końcowe pozycje ze względu na wartość PKB na 1 mieszkańca cechowała znacznie niższa niż przeciętna w kraju liczba zarejestrowanych podmiotów. Analiza statystyk GUS uwiadcza, iż zajmują one końcowe pozycje na liście rankingowej województw (podkarpackie – 16, lubelskie – 15, podlaskie – 14, warmińsko-mazurskie – 13, świętokrzyskie – 12). Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w województwie podkarpackim wynosiła w 2008 r. 677, podczas gdy wskaźnik ten dla Polski wynosił 967, a dla województwa mazowieckiego 1209 podmiotów.

Rysunek 1. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności zarejestrowane w rejestrze REGON. Stan w dniu 31 XII 2008 r.

Tendencja silnych różnicowań poziomu przedsiębiorczości w regionach Polski utrzymywała się w całym okresie transformacji gospodarki, jednak podkreślić należy fakt, że w województwach podlaskim i warmińsko-mazurskim odnotowano w okresie 2001–2008 znaczące zmniejszenie liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności (tabela 1). O ile w 2001 roku relatywnie korzystne wyniki osiągnęły regiony słabo rozwinięte gospodarczo w porównaniu z przeciętnymi dla kraju ze względu na liczbę zakładów osób fizycznych na 10 tys. ludności, to w 2008 r., także ten wskaźnik uległ pogorszeniu.

Tabela 1. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. ludności według województw w 2001 i 2008 roku

Województwa a – 2001 r. b – 2008 r.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	
	Ogółem	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
Polska	878 967	690 731
lubelskie	604 699	506 541
podkarpackie	633 677	507 522
podlaskie	877 743	742 595
świętokrzyskie	724 838	587 672
warmińsko-mazurskie	931 793	764 587

Źródło: opr. własne na podstawie *Rocznika Statystycznego Województw 2002, 2008*, GUS, Warszawa 2002, 2008.

Zdecydowanie najslabiej wypadają regiony opóźnione w rozwoju ze względu na liczbę spółek kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w stosunku do pozostałych regionów kraju. Ten wskaźnik odzwierciedla najsilniej polaryzację przestrzeni w Polsce. Najlepsze pod tym względem jest ciągle województwo mazowieckie, ale korzystnie przedstawia się także sytuacja napływu kapitału do województw położonych w zachodnim pasie przygranicznym. Z punktu widzenia przyspieszenia rozwoju regionalnego, w szczególności na obszarach o niskich zasobach kapitału wewnętrznego, napływ kapitału zagranicznego

odgrywa istotne znaczenie. Dla grupy pięciu województw z końca listy rankingowej według PKB *p.c.* spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 6,3% w stosunku do ogółu tego typu podmiotów w kraju, podczas gdy ludność tych regionów zamieszkiwało 21,7% ludności Polski.

Dla charakterystyki gospodarki regionów istotna jest analiza struktury zatrudnienia w województwach według sektorów gospodarki narodowej. Strukturę gospodarki regionów charakteryzują struktury podmiotów gospodarczych tam funkcjonujących. Każda rozwijająca się gospodarka podlega przemianom strukturalnym, zwłaszcza przemianom struktury podmiotowej. W wyniku przekształceń strukturalnych zmienia się udział poszczególnych części gospodarki w tworzeniu produktu krajowego, a także udział zatrudnienia w poszczególnych sektorach [Klamut, 1996, s. 28]. Analizy zmian strukturalnych gospodarki w długim okresie (przy uwzględnieniu trzech sektorów: rolniczego, przemysłowego i usługowego) wskazują na kilka prawidłowości:

- wraz z rozwojem gospodarczym maleje znaczenie sektora rolniczego i zmniejsza się jego udział w zatrudnieniu;
- na określonym etapie rozwoju gospodarczego znaczenie sektora przemysłowego rośnie, co przejawia się wzrostem jego udziału w ogólnym zatrudnieniu;
- na dalszym etapie rozwoju znaczenie sektora przemysłowego stabilizuje się, a następnie maleje, a równocześnie maleje zatrudnienie w tym sektorze;
- wraz z rozwojem gospodarczym wzrasta udział sektora usług w gospodarce i wzrasta udział tam pracujących kosztem zatrudnienia w sektorze rolniczym i przemysłowym.

Zmiany w trójsektorowej strukturze gospodarki są skorelowane z poziomem rozwoju danego obszaru, wyrażonym wielkością PKB przypadającego na 1 mieszkańca. Struktury gospodarcze opisywane za pomocą udziałów zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki narodowej w regionach Polski wykazują także znaczne zróżnicowanie terytorialne. W województwach: lubelskim, świętokrzyskim, podlaskim i podkarpackim pracujący w sektorze rolniczym stanowili w 2001 r. około 50% ogółu zatrudnionych, co obrazuje utrwalenie się niekorzystnej struktury gospodarki na tych terenach. W 2007 r. widoczny jest znaczny spadek zatrudnienia w sektorze rolniczym we wszystkich badanych województwach, jednakże ciągle pozostaje ono na wysokim poziomie w porównaniu ze średnią dla całego kraju (tabela 2). Zmiany strukturalne wyrażające się wzrostem udziału sektora usług w zatrudnieniu widoczne są najbardziej w województwach: zachodniopomorskim, pomorskim, dolnośląskim i mazowieckim. W regionach Polski Wschodniej sektor usługowy zatrudnia mniej niż przeciętnie w kraju osób.

Tabela 2. Struktura pracujących według sektorów gospodarki narodowej w wybranych województwach w 2001 i 2007 r. (w procentach)

Województwa a – 2001 r. b – 2007 r.	Sektor rolniczy	Sektor przemysłowy	Sektor usługowy
Polska	29,3 16,0	25,2 29,0	45,5 55,0
lubelskie	53,0 36,8	14,5 18,6	32,5 44,6
podkarpackie	48,2 23,5	20,1 29,2	31,7 47,3
podlaskie	47,3 34,0	15,9 20,3	36,8 45,7
świętokrzyskie	50,1 31,5	17,9 24,3	32,0 44,2
warmińsko-mazurskie	27,3 16,0	25,6 30,7	47,1 53,3

Źródło: opr. własne na podstawie *Rocznika Statystycznego Województw 2002, 2008*, GUS, Warszawa, 2002, 2008.

Istotny wpływ na zmiany struktury gospodarczej kraju i poszczególnych regionów wywierają inwestycje. Ich wielkość i struktura decydują o możliwościach rozwoju danych obszarów. Wielkość nakładów inwestycyjnych w stosunku do liczby mieszkańców w różnych regionach kraju odzwierciedla dokonujące się procesy restrukturyzacji, modernizacji i rozwoju. Na podstawie analizy danych GUS można stwierdzić, iż procesy te w poszczególnych regionach przebiegają w tempie niejednakowym. W regionach Polski Wschodniej odnotowano zarówno w 2001, jak i w 2007 r. najniższe wielkości nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca. W województwie podlaskim (ostatnim w rankingu) w 2001 r. stanowiły one 52,6% w stosunku do przeciętnej wartości dla kraju. Zbliżone wskaźniki odnotowano w 2001 r. w regionie lubelskim, warmińsko-mazurskim, podkarpackim i świętokrzyskim. W 2007 r. analizowane regiony niezmiennie zajmowały końcowe pozycje na liście rankingowej ze względu na wielkość nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca. Poziom nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca realizowanych w województwie lubelskim zajmującym ostatnią lokatę w rankingu województw w 2007 r. wyniósł 55,6% średniej wartości dla kraju. Zróżnicowana jest także struktura własnościowa inwestycji w regionach. Udział inwestycji realizowanych w sektorze prywatnym w regionach peryferyjnych osiągał wartości poniżej średniej dla Polski, co prawdopodobnie świadczy o niskim potencjale kapitałowym sektora prywatnego w słabo rozwiniętych regionach. Szczególnie niekorzystne wydają się natomiast w tej grupie województw bardzo niskie, w porównaniu do reszty kraju, nakłady przeznaczone na

działalność badawczo-rozwojową. W 2007 r. dla grupy pięciu województw Polski Wschodniej stanowiły one tylko 8,8% nakładów poniesionych w kraju.

PODSUMOWANIE

Koncepcje teoretyczne objaśniające szanse przełamania peryferyjności skupiające się na czynnikach zewnętrznych (egzogenicznych) zakładają, że rozwoju obszarów peryferyjnych nie można zainicjować jedynie w oparciu o ich wewnętrzny potencjał. Koncepcje rozwoju oddolnego regionów peryferyjnych przyjmują, że rozwój obszarów peryferyjnych oparty jest na czynnikach wewnątrzregionalnych, co pozwala na trwałe, samodzielny, długookresowy rozwój tych obszarów. Doświadczenia wielu krajów wskazują, że lepsze efekty przynosi mobilizacja wewnętrznego potencjału obszarów peryferyjnych, interwencja władz publicznych stanowić może jedynie wsparcie rozwoju oddolnych czynników pobudzających aktywność obszarów peryferyjnych.

Obserwacja trwałych zapóźnień w sferze gospodarki i infrastruktury występujących w regionach peryferyjnych skłania do wniosku, że swobodna gra sił ekonomicznych nie wystarcza dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju tych obszarów. Wskazują na to także doświadczenia krajów Unii Europejskiej – mechanizm rynkowy samoczynnie nie koryguje zacofanej struktury gospodarczej w regionach. Oznacza to konieczność wspierania działań lokalnych w zakresie pobudzania aktywności ekonomicznej regionów instrumentami polityki makroekonomicznej oraz środkami pomocowymi kierowanymi do tych obszarów. UE kładzie nacisk, aby wszystkie działania w obrębie Wspólnoty były zgodne z zasadami spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, a kraje członkowskie zobowiązane są do podjęcia działań mających na celu pobudzenie obszarów zapóźnionych gospodarczo poprzez wykorzystanie ich potencjału endogenicznego, zminimalizowanie czynników decydujących o ich peryferyjności [Bocian, 2006, s. 365]. Mając na uwadze duże dysproporcje międzyregionalne, prezydencja luksemburska zaproponowała w 2005 roku utworzenie, na lata 2007–2013, w ramach zasady solidarności, specjalnego funduszu dla pięciu najbardziej potrzebujących regionów Polski w ramach *Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW)*. Należy mieć nadzieję, że te zintensyfikowane działania przyniosą efekty w postaci zwiększenia spójności ekonomicznej regionów Polski.

LITERATURA

Bąk A., Chmielewski R., Piotrowska M., Szymborska A., 2007, *Raport o rozwoju i polityce regionalnej*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.

- Bocian A.F., 2006, *Wzrost gospodarczy – konsekwencje dla rozwoju społecznego* [w:] *Rozwój regionalny a rozwój społeczny*, red. A.F. Bocian, Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
- Dziemianowicz W., Łukomska J., Gorska A., Pawluczuk M., 2009, *Trendy rozwojowe regionów*, Geoprofit, Warszawa.
- Fourth Report on Economic and Social Cohesion. Growing regions, Growing Europe*, 2007, European Commission, Luxembourg.
- Głąbicka K., Brewiński M., 2003, *Europejska polityka regionalna*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa.
- Klamut M., 1996, *Ewolucja struktury gospodarczej w krajach wysoko rozwiniętych*, Wyd. AE we Wrocławiu, Wrocław.
- Meredyk K., 2007, *Kapitał i mechanizm tworzenia kapitału na obszarze aktywowanym* [w:] *Mechanizm rozwoju gospodarczego obszarów peryferyjnych*, red. K. Meredyk, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
- Olechnicka A., 2004, *Regiony peryferyjne w gospodarce informacyjnej*, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, Warszawa.
- Regiony Polski*, 2009, GUS, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Województw 2002*, 2002, GUS, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Województw 2008*, 2008, GUS, Warszawa.
- Sagan I., 2007, *Teorie rozwoju regionalnego i ich praktyczne zastosowanie* [w:] *Rozwój region, przestrzeń*, red. G. Gorzelak, A. Tucholska, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych Uniwersytetu Warszawskiego (Euroreg), Warszawa.
- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020, Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 30 grudnia 2008 r.*, Warszawa.
- Strzelecki Z., 2008, *Polityka regionalna* [w:] *Gospodarka regionalna i lokalna*, red. Z. Strzelecki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Territory matters for competitiveness and cohesion. Facets of regional diversity and potentials in Europe.*, 2006, ESPON Synthesis Report III, results by autumn, Luxembourg.
- Tomaszewski K., 2007, *Regiony w procesie integracji europejskiej*, Oficyna Wolters Kluwer Business, Kraków.

Streszczenie

Aktywność gospodarcza regionów Polski wykazuje znaczny stopień polaryzacji. Odzwierciedla zapóźnienia gospodarcze i społeczne regionów peryferyjnych położonych we wschodniej części kraju obejmujących województwa: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie, wyrażające się głównie w małej atrakcyjności inwestycyjnej tych terenów, niskiej przedsiębiorczości i niższych niż w pozostałych regionach kraju wskaźnikach makroekonomicznych. Utrzymujące się różnice w potencjale ekonomicznym poszczególnych regionów stanowią jeden z podstawowych problemów współczesnej gospodarki. W artykule podjęto problematykę przyczyn peryferyjności regionów, scharakteryzowano aktywność ekonomiczną regionów peryferyjnych w Polsce na tle innych regionów kraju oraz wskazano koncepcje działań służących niwelowaniu różnic między obszarami centrum i peryferii.

Economic Activity of Peripheral Regions

Summary

Economic activity of Polish regions shows a significant level of polarization. It reflects social and economic retardation of eastern peripheral regions such as lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie and warmińsko-mazurskie voivodeships, which is expressed by smaller investment attractiveness, low level of entrepreneurship and macroeconomic indicators lying under the level of the rest of the country. One of the basic problems of contemporary economy is the still-existing difference in the economic potential of regions. The article describes the causes of regions becoming peripheral, compares economic activity of Polish peripheral regions and other Polish regions and indicates the possible solution that might reduce the differences between central and peripheral regions.